

LIBRIS

We know
books

JANINA
RAMIREZ

FEMINA

FEMEI ÎN CULISELE ISTORIEI
O ALTĂ PERSPECTIVĂ ASUPRA
EVULUI MEDIU

 CETATEA
DE SCAUN

CUPRINS

PREFATĂ.....	11
INTRODUCERE.....	13
Miercuri, 4 iunie 1913 – Derbiul de la Epsom	13
Femei medievale: femei moderne.....	15
Femei scriind despre femei	19
Sexul slab pentru totdeauna?.....	22
CAPITOLUL 1. AGENȚII SCHIMBĂRII	28
Descoperire! 2006 – Loftus, Redcar și Cleveland, Anglia	28
Bine ați venit în Loftus în secolul al VII-lea	30
Magia făurarului.....	32
Reutilizare, reciclare, reînșușire.....	35
Sosirea simbolică a creștinismului	36
Femeile ca unelte ale convertirii.....	40
Femeile din nord.....	44
Înmormântată pe un pat.....	47
Hild și îndrumarea	51
Moștenirea Prințesei de la Loftus	54
CAPITOLUL 2. DECIDENTII	57
Descoperire! August 2021 - Cookham, Berkshire, Anglia.....	57
Bine ați venit în Mercia secolului al VIII-lea.....	59
Femeile din Mercia	60
Stăpânirea Merciană.....	65
Disparația Merciei: vikingii în ascensiune.....	70
Alfred cel Mare și Urzeala Tronurilor.....	75
Ultima doamnă a Mercienilor:.....	79
Rivalul Regilor	81
CAPITOLUL 3. RĂZBOINICI ȘI LIDERI	88
Descoperire! 2017 - Universitatea din Stockholm, Stockholm, Suedia.....	88
Bine ați venit în Birka secolului al X-lea.....	90
Pierdut și găsit.....	92
Rescrierea „Vikingilor”	95
Adevăr sau minciună?.....	98
Femei vikinge.....	101

Stăpânele Mărilor.....	105
Norme de gen?.....	107
Înapoi la Birka.....	111
CAPITOLUL 4. ARTIȘTI ȘI MECENA.....	116
Descoperire! Ianuarie 1983 - Bayeux, Normandia, Franța.....	116
Bine ați venit în Normandia secolului al XI-lea.....	120
Femeile din spatele Tapiseriei de la Bayeux.....	122
Conexiuni cu Canterbury.....	126
De la velină la lână.....	129
La marginea acțiunii principale.....	131
Misterul Aelgyvei.....	132
Emma în rolul Aelgyvei.....	135
Călătorind pe Valurile Schimbării.....	137
Edith - regină, soră, fiică, patroană?.....	139
CAPITOLUL 5. ERUDIȚI ȘI SAVANȚI.....	143
Descoperire! 1 martie 1948 – Mănăstirea Eibingen, Wiesbaden, Germania.....	143
Bun venit la Disibodenberg în secolul al XII-lea.....	148
Cine a fost Hildegarde?.....	151
Transformarea.....	155
Boală sau Sfîntenie?.....	157
Simbol al Feminismului?.....	160
Un sanctuar pentru femei.....	162
Depășirea limitelor.....	167
Lumea Hildegardei.....	171
O Minune Medievală.....	175
CAPITOLUL 6. SPIONI ȘI RĂUFĂCĂTORI.....	178
Descoperire! Octombrie 2018 - Montpellier, Occitania, Franța.....	178
Bun venit la Montségur în secolul al XIII-lea.....	180
„Biserica”.....	183
„Ereticii”.....	185
Catharii și Spiritualitatea Feminină.....	189
Concubine sau Cuceritoare?.....	193
Pe fugă.....	197
Isteria ereziei.....	199
Naziștii, o comoară și castelul Montségur.....	201
Nimicirea catharilor, nimicirea femeilor.....	202
CAPITOLUL 7. REGI ȘI DIPLOMAȚI.....	204
Descoperire! 8 iunie 1997 - Parcul Błonia, Cracovia, Polonia.....	204
Bun venit la Cracovia sfârșitului de secol XIV.....	206
Cine este Jadwiga?.....	207
Iubire <i>versus</i> Datorie.....	210
Dragoste curtenească.....	216

Rege, nu regină	218
Prințesă Pioasă; Rege Înțelept	222
Educație, educație, educație	223
Oase și Comori	226
Posteritatea	228
CAPITOLUL 8. OAMENI DE AFACERI ȘI FORMATORI DE OPINIE.....	230
Descoperire! Începutul anilor 1930 - Southgate House, Chesterfield, Anglia	230
Bun venit în orașul medieval King's Lynn	231
O veritabilă poartă de acces	232
Cine este Margery Kempe?.....	233
Margery: Negustor și Femeie de Afaceri	235
Viață sexuală și căsătorie	242
Erezie și Misoginism	245
Dramă și Misticism	248
Călătorie și Pelerinaj	251
Margery și egalii săi (316).....	252
Posteritatea	255
CAPITOLUL 9. EXCEPȚIONAL ȘI MARGINAL	257
Identități de odinioară și de astăzi.....	257
Descoperire! 2019 - Muzeul Londrei, Londra, Anglia.....	258
Migrație, Sclavie, Rasă și Religie (326)	261
Descoperire! 1995 – Corporation of London Records Office, Londra, Anglia	265
Travestit, transsexual, gen non-binar?.....	267
Gânduri finale.....	271
BIBLIOGRAFIE.....	273
INDICE	300

INTRODUCERE

Miercuri, 4 iunie 1913 – Derbiul de la Epsom

O jumătate de milion de oameni au intrat pe porțile hipodromului Epsom în această după-amiază arzătoare de vară. Ziua derbiului a captivat întreaga națiune, cursul vieții normale a fost suspendat. Vocile ridicate ale collectorilor de pariuri se aud mai tare decât de vuietul mulțimii, în vreme ce vânzătorii de ponturi stau pe jumătate atârnați de eșafoduri, fluturându-și mâinile pe deasupra mării de oameni. Oamenii adunați aici reprezintă fiecare sector al societății edwardiene. Sosesc pe jos, pe biciclete sau cu trenul, în trăsurile trase de cai, sau în mașini cu motor. Nobilii stau alături de țărani, iar lustragii de ghete stau cot la cot cu bancherii. Cu toții au călătorit în acest sat, altfel adormit, din Surrey pentru șansa de a trăi câteva secunde de tropot de copite, tunet asurzitor într-un nor de praf, transpirație și gălăgie.

Regele și regina Angliei stau deasupra tuturor, în loja regală. Calul regelui George al V-lea aleargă și el în cursă, dar favoritul este Craganour, care este împodobit în violet și flori de cioboțica cucului. Pe măsură ce se apropie ora 3 după-amiaza, tensiunea crește. Căii și jocheii se înghesuie la linia de start, jocheul regelui, Herbert Jones, iese în evidență cu cămașa sa regală albastru cu roșu. Un premiu de 6000 de lire (echivalentul a 1,5 milioane de lire în zilele noastre) și un loc în istorie îl așteaptă pe cel care va trece primul de punctul de sosire de sub tribune. Cei mai mulți vor urmări cursa nu din zonele separate cu locuri, ci înghesuși la barierele albe care separă, de la înălțimea pieptului, ambele părți ale pistei. Tattenham Corner este un punct deosebit de avantajos, plasat la punctul de o milă și jumătate al cursei, pentru o vedere bună. Aici căii virează în curba cea mai abruptă a cursei, înainte să accelereze pentru partea de final. De regulă, de îndată ce toți căii vor fi trecut, mulțimea se bulucește pe sub bariere și umplu pista ca să urmărească restul cursei până la indicatorul câștigător.

Nu doar cei care stau pe margine vor urmări acest derbi. Camere de filmare sunt poziționate de-a lungul pistei. Ele vor arde acțiunea în nitrat de argint astfel încât publicul din cinematografele întregului Commonwealth să simtă atmosfera celei mai faimoase curse de cai din lume. Trei dintre camere au obiectivele îndreptate către Tattenham Corner, poziționate în unghiuri astfel încât să surprindă fiecare mișcare. La pocnetul pistolului de start, jocheii își înfig cu putere călcâiele în coastele cailor și **țâșnesc înainte**. Spume de salivă apar la boturile animalelor și **călăreții de apleacă aproape de corpurile lor suple**, biciuindu-i cu cravașele în timp ce **accelerează până aproape de 70 km pe oră**. Încetinind ca să ia cât mai bine curba, **căii s-au împărțit** în două grupuri, un

culoar apărând între cei care au șansa să câștige și o adunătură de rămași în urmă. Calul regelui, Anmer, se află în grupul din urmă.

Dintr-o dată camerele surprind ceva neașteptat. O siluetă trece pe sub bara de protecție chiar în momentul în care primul val de copite asurzitoare ia curba. Înaintează cu hotărâre câțiva metri mai departe pe pistă, apoi se întoarce către ultimii călăreți, de fapt către Anmer, calul regelui. Ținând un obiect în mână, pare că vrea să îl dea jocheului. Calul, văzând un obstacol în cale, încearcă să sară, dar în momentul în care își ridică sus copitele, silueta se prăbușește la pământ. Animalul și călărețul cad și ei, caii din spate abia reușind să evite coliziunea. După câteva secunde Anmer se ridică în picioare și aleargă clătînându-se mai departe, să continue cursa fără călărețul său. Jocheul Herbert Jones are o contuzie, este rănit, dar se află în viață. Misteriosul străin zace la pământ inconștient și sângărând.

Imediat sunt acoperiți de un val de trupuri care se grăbesc să ajute, în vreme ce majoritatea accelerează pe pistă către linia de finish. În mijlocul haosului, un bărbat se oprește să ridice ceva aflat lângă silueta inertă. Este o eșarfă, cu dungi violet, albe și verzi de-a lungul ei, și cuvintele „Voturi pentru femei” inscripționate la fiecare capăt:1 eșarfa sufragetelor. S-a răspândit cu repeziciune vestea că o „femeie nebună” s-a aruncat în fața calului regelui și a perturbat cea mai importantă cursă de cai a anului. În timp ce stătea în spital, luptându-se pentru viața ei, pe măsura de lângă pat au început să se adune scrisori pline de ură. Una dintre scrisori, semnată simplu „un englez”, este caracteristică nivelului de otrăvă ridicat împotriva ei: „Sper să fii torturată până vei muri, idioato. Mi-ar plăcea să am ocazia să te înfometez și să te snopesc în bătaie.”2 Femeia nu avea să mai citească niciodată aceste cuvinte, căci patru zile mai târziu a murit ca urmare a rănilor. Jocheul și-a revenit, gata să călărească din nou, două săptămâni mai târziu, dar nu a putut să uite niciodată femeia pe care a lovit-o, în cele din urmă luându-și propria viață. Ca gest politic, calul Anmer a fost exilat în Canada, țap ispășitor pentru rolul pe care l-a jucat într-o moarte asupra căreia nu a avut, de fapt, niciun control.

Femeia care a pus pentru totdeauna derby-ul din 1913 în cărțile de istorie era o tânără activistă, Emily Wilding Davison. Cu o seară înainte, se afla la 27 de kilometri în nord, la Kensington, pregătindu-se pentru Târgul Sufragetelor. Stătea în fața unei statui uriașe a Ioanei d'Arc, care îi întâmpina pe vizitatorii târgului: eroina secolului al paisprezecelea, ținându-și sabia sus deasupra capului, cu cuvintele „Continuați să luptați și Dumnezeu vă va da victoria” inscripționate jos, pe soclu. Emily ar fi trebuit să facă voluntariat pentru acest târg, iar nu să perturbe, chiar în ziua următoare, derbiul. Pomenise de posibilitatea de „a face un protest la cursa de cai”, dar numai Alice Green, în

¹ Despre autenticitatea eșarfei expuse acum la Casa Parlamentului, vezi Michael Tanner, *The Suffragette Derby* (London, The Robson Press, 2013), pp. 278-279.

² Ann Morley și Liz Stanley, *The Life and Death of Emily Wilding Davison* (London, The Women's Press, 1988), p. 103.

casa căreia locuia Emily, știa că va călători la Epsom. A cumpărat un bilet de tren și și-a prins două steaguri pe interiorul hainei, dungile lor verzi, albe și violet fiind testamentul căreia își dedicase de acum viața: sufragiul femeilor prin „fapte, nu vorbe”.³

Este imposibil să știm dacă dorea să se sinucidă, să moară ca martiră sau să prindă eșarfa pe cal, dacă a plănuit întregul incident sau dacă a fost un act spontan. Nu a lăsat în urmă niciun bilet. Dar pășind în fața calului regelui în fața a 500.000 de mii se oameni și trei camere de filmat, Emily a făcut sacrificiul suprem pentru cauza ei. După cum scria chiar ea:

„Să îți dai viața pentru prieteni, este un gest glorios, altruist, inspirator... sacrificiul suprem al unui Militant.”⁴

Emily s-a înrolat în Uniunea Politică și Socială a Femeilor în noiembrie 1906 și de-a lungul celor șapte ani, până la moartea sa, a devenit tot mai militantă. A fost arestată de nouă ori, a făcut greva foamei de șapte ori și a fost hrănită forțat de patruzeci și nouă de ori – un proces dureros, terifiant și brutal care a lăsat multe femei cu sechele mentale și fizice pe termen lung. S-a aruncat peste balustrada unei închisori pentru a proteja o altă deținută și s-a implicat în acte de vandalism, mai ales în arderea cutiilor poștale. Descrisă de fiica lui Emmeline Pankhurst, Sylvia, drept „una dintre cele mai îndrăznețe și nehibzuite militante”, Emily a fost tratată ca o martiră după moarte. 20.000 de mii de oameni au asistat la funeraliile ei, transformând-o în singura cea mai mare ceremonie ne-regală din istoria britanică. Emily Wilding Davison este ținută minte pentru moartea și pentru activismul ei. Dar mai există un alt aspect al vieții sale pe care această carte vrea să îl surprindă, unul care este rar menționat în uriașa literatură scrisă despre ea. Era o medievalistă.⁵

Femei medievale: femei moderne

Femeie cu o educație superioară, Emily a terminat cu calificative maxime cursul de literatură engleză, urmărind să își dea examenele de absolvire la Colegiul St. Hugh din Oxford. Nu a putut însă să aprobe deoarece examenele de finalizare ale Universității Oxford au fost refuzate femeilor până în 1920.⁶ În schimb, a continuat să studieze și să publice, în special subiecte de literatură medievală. A elaborat o serie întreagă de articole, fiecare dintre ele analizând felul în care trecutul, de care era atât de fascinată, ar fi putut modela viitorul. Este un „adevăr” istoric incontestabil că emanciparea femeilor a început în secolul al XX-lea când mișcarea „voturilor pentru femei” a dat pentru prima dată

³ Dianne Atkinson, *Rise up, Women! The Remarkable Lives of the Suffragettes* (Bloomsbury, 2018), p. 255.

⁴ Emily Davison, „The Price of Liberty”, *The Suffragette* (5 June 1914), p. 129.

⁵ Carolyn Collette, „Faire Emelye”: Medievalism and the Moral Courage of Emily Wilding Davison”. *The Chaucer Review*, Vol. 42, No. 3 (2008), pp. 223–243.

⁶ Elizabeth Crawford, *The Women's Suffrage Movement: A Reference Guide 1866–1928* (London, UCL Press, 2003), p. 159.

frâu liber liberei exprimări „celui de-al doilea sex”. Viețile bărbaților, femeilor și copiilor ar fi fost cu mult îmbunătățite dacă tirania oamenilor și tradițiile de mult învechite ar fi fost înlocuite cu ceva mult mai apropiat de egalitate. Recentul centenar al sufragetelor din 2018 a fost acompaniat de numeroase afirmații repetate cum că ACESTA a fost momentul în care femeile au putut ieși din umbra aruncată de totdeauna asupra lor.

Dar Emily Wilding Davison nu considera că sufragetele descopereau ceva nou. Din punctul ei de vedere, ele atacau un fenomen recent de opresiune. Ea dorea să se întoarcă într-o perioadă mai veche – perioada medievală – care, considera ea, era înșesată de femei puternice. O vedea ca pe un model care ar fi putut sparge tiparul misoginismului împământenit în epoca modernă.⁷ De fapt, vedea lumea medievală ca fiind plină de diversitate, în care bărbații erau egali cu femeile. Într-un eseu publicat chiar cu o lună înainte de moartea ei, intitulat „Un 1 Mai al militanților”, ea descria o mulțime într-un cadru medieval idealizat, totodată internațional și multicultural, cu englezi, scoțieni, francezi, bătrâni, tineri, bărbați și femei sărbătorind împreună și un „mic saxon” ținând de mână o „mică evreică”. În loc de „Dumnezeu să ne păzească regele”, ea pretindea că motto-ul zilei de 1 Mai este „Dumnezeu să ne păzească poporul.”⁸ În rândul femeilor din lumea medievală ea a găsit voci inspiratoare care, de-a lungul timpului, au fost suprimate. Pe parcursul acestei cărți vom vedea că, în chip similar, multe dintre modelele discriminatorii cu care ne confruntăm astăzi sunt produse nu ale lumii medievale, ci ale ultimelor câteva secole.

Pentru mișcarea sufragetelor, o anumită femeie a lumii medievale reprezenta chipul femeii care a triumfat împotriva tuturor piedicilor: Ioana d'Arc.⁹ Militarismul său activ și modul în care se îmbrăca o făceau să pară un erou androgin care întrupa mottoul sufragetelor, „Fapte, nu vorbe.” Emily și sufragetele nu erau singurele care descopereau în lumea medievală o sursă de inspirație pentru provocările secolului al nouăsprezecelea și al douăzecilea. William Morris dorea să combată avântul consumerismului industrial îmbrățișând mediul artizanal al perioadei medievale. Arhitectul Augustus Pugin vedea în arhitectura gotică o puritate națională care era absentă în tradiția clasică, așa că a folosit, prin urmare, stilul medieval ca sursă de inspirație pentru Casa Parlamentului. Ruskin încuraja întoarcerea la romantismul medieval ca modalitate de câștigare a „adevărului naturii”. Pentru sufragete, însă, femeile manifestau în mod explicit două atribute medievale esențiale: ele provocau normele sociale prin obținerea influenței și puterii în ciuda sexului lor și erau profund religioase.

⁷ Carolyn P. Collette, „Hidden in Plain Sight: Religion and Medievalism in the British Women's Suffrage Movement”, *Religion and Literature*, Vol. 44, No. 3 (2012), pp. 169-175.

⁸ John Sleight, *One-Way Ticket to Epsom: A Journalist's Enquiry into the Heroic Story of Emily Wilding Davison* (Morpeth, 1988), p. 22.

⁹ Robin Blaetz, *Visions of the Maid: Joan of Arc in American Film and Culture* (Charlottesville, 2001), pp. 7- 11.

Faptul că înclinația modernă către știință și rațiune în detrimentul religiei și al spiritualității a determinat natura profund evlavioasă a sufragetelor este adesea trecut cu vederea. Pentru mulți din zilele noastre ele sunt văzute ca având un interes mai degrabă politic decât pios. Dar pentru cele mai multe femei care luau parte la activitatea militantă, ele erau soldați ai lui Cristos, promovând schimbarea socială într-un cadru al termenilor religioși. Deviza Ioanei d'Arc, o sfântă a Bisericii Catolice, - „Continuați să luptați și Dumnezeu vă va da victoria” - a fost inscripționat pe afișe, alături de imaginea sa medievală. Ioana era ceea ce la care aspira Emily Wilding Davison. Inexplicabila ei ascensiune de la o țărancă adolescentă la conducătoarea armatei franceze în timpul „Războiului de O Sută de Ani” reprezenta imaginea emancipării unei femei semi-militare, dar istoric vorbind era suficient de îndepărtată ca să nu pară amenințătoare normelor de gen ale începutului secolului al XX-lea.¹⁰ Mai mult, acțiunile ei erau aprobate de Dumnezeu, Fecioara Maria și sfinți. Era o sfântă luptătoare.

Pe măsură ce mișcarea sufragetelor s-a extins dincolo de ocean, femeile din SUA au găsit și ele o sursă de inspirație în Ioana d'Arc. Inez Milholland a creat o emblematică imagine călărind un uriaș armăsar alb, în fruntea unei parade, pe străzile din Washington DC pe 3 martie 1913. Versiunea ei de Ioana d'Arc era visătoare și romantică, cu părul lung, răsfrat pe spate și purtând pe cap o coroană. Ca și în cazul lui Emily, modelul costumului lui Inez a fost inspirat de numeroșii ani pe care i-a petrecut studiind literatură medievală. Foarte puțini specialiști au discutat despre aceste sufragete care erau fascinate de perioada medievală. Dar înțelegerea medievismului lor subminează consensul general conform căruia aceste femei de secol XX luptau pentru autoritate pe un teritoriu nou, creând o cale arzătoare ca niciodată în istorie. De fapt, în ciuda felului în care perioada medievală a fost greșit interpretată în cele câteva secole anterioare, ele înțelegeau că existase o perioadă în care femeile avuseseră autoritate și doreau să se întoarcă la ea.

Medievismul lui Emily subliniază identitatea ei de sufragetă. Chiar și tânără fiind, când a citit la școală Povestirile din Canterbury ale lui Chaucer, un coleg de clasă își amintește că își luase numele „Frumoasa Emelye”:

„Cel mai bun prieten al ei nu își amintește să fi discutat cu ea despre drepturile femeilor sau orice altă chestiune publică. Mult mai interesantă pentru amândoi era Povestea cavalerului lui Chaucer, pe care o studiau amândoi și din care Emily și-a însușit încă unul dintre numele ei. De atunci înainte a început să fie numită „Frumoasa Emelye” de acest prieten și de alți câțiva și, cum părul ei era blond și foarte frumos, făcea ca numele să fie foarte potrivit.”¹¹

¹⁰ Mary Dockray-Miller, „Why Did the Suffragists Wear Medieval Costumes?” *JSTOR Daily* (4th March 2020).

¹¹ Liz Stanley and Ann Morley, *The Life and Death of Emily Wilding Davison: A Biographical Detective Story with Gertrude Colmore's The Life of Emily Davison* (London, 1988), p. 10-11.

„Povestea cavalerului” este prima povestire completă din *Povestirile din Canterbury* și descrie felul în care Emelye a fost luată prizonieră împreună cu sora ei, regina Hippolyta, când Tezel a asediat Sciția, patria puternicelor femei amazoane. Ea este dusă în Atena, unde ajunge să fie dorită de doi cavaleri ținuți prizonieri într-un turn. Până la sfârșit este idealizată, dar din mai multe puncte de vedere, Emelye contrazice așteptările femeilor din romanul cavaleresc. În primul rând, femeile „amazoane” din Sciția aveau pregătire militară, erau capabile să călărească, să mânuiască armele și să se lupte la fel de bine ca bărbații.¹² În al doilea rând, Emelye și-a exprimat dorința de a rămâne devotată zeiței vânătorii, Diana: „Îmi doresc să rămân fecioară întreaga viață / Nici nu voi fi vreodată amantă, nici nevastă” (2309-10). Ea îi spune zeiței că preferă să vâneze și să cunoască pădurea mai degrabă decât să se căsătorească și să aibă copii. În cele din urmă, Emelye este căsătorită împotriva voinței sale, dar discursul curajos ținut zeiței Diana a rămas peste timp un strigăt încurajator adresat tuturor femeilor care doresc să își hotărască propria soartă.

Dacă la prima vedere Emelye ar fi atras-o pe tânăra Wilding Davison datorită părului ei blond și frumuseții sale, prizonieratul ei trebuie să fi consolidat legătura lui Emily cu ea. Referirile la Emelye sunt pline de aluzii că libertatea ei este limitată și că soarta ei este guvernată de forțe pe care nu le putea controla. Semnând scrisorile cu numele „Emelye”, tânăra sufragetă se identifica fiind femeia războinic, iar în eseul său „Prețul libertății”, Emily sugerează că militantismul femeilor le leagă cu puternice femei din trecut: „Amazoana perfectă este cea care va sacrifica totul până la ultima sa suflare.”¹³ Însă acțiunile sale de la Epsom Derby sunt cel mai puternic indiciu al faptului că Emily a fost profund influențată de Emelye și „Povestea cavalerului”.

După moartea sa, colegele ei sufragete au afirmat că Emily nu intenționase să fie o martiră, ci doar încerca să îi ceară regelui să facă dreptate. Imediat după incident, ziarul din orașul ei natal, Morpeth, relatează că „și-a oferit propria viață Regelui ca Petiție... Petiția sa nu va eșua, pentru că ea însăși a dus-o Înaltului Tribunal în care bărbații și femeile, bogații și săracii, stau împreună ca egali”.¹⁴ În anul 1913, mișcarea sufragetelor a simțit că epuizase căile de comunicare prin intermediul membrilor Parlamentului și, în schimb, făcea planuri să apeleze direct la Monarh. Această idee își avea originea în tradiția medievală a regelui ca judecător absolut, care putea fi abordat de supușii săi pe când acesta călătorea prin regat și îi solicitau intervenția în rezolvarea problemelor.

„Povestea cavalerului” i-a oferit lui Emily sursa perfectă de inspirație despre cum să obțină o astfel de petiție. În primele versuri, lordul triumfător Tezeu sosește în orașul Teba. Șiruri de femei îmbrăcate în haine negre

¹² Carly Silver, „The Amazons were More than a Myth: Archaeological and Written Evidence for the Ancient Warrior Women,” *ATI* (July 29th, 2019).

¹³ Emily Wilding Davison, „The Price of Liberty”, *The Suffragette*, June 5th, 1914, p. 129.

¹⁴ *The Morpeth Herald*, 20th June 1913.

îngenunchiază în fața lui pe strada, plângând, vătându-se și lamentându-se. Aceste femei sunt văduve, victime ale atacului tiranului Creon asupra orașului,perate să primească înapoi trupurile trupurile celor iubiți pentru a fi înmormântați cum se cuvine. Tezeu, care se aștepta la o primire de erou, este șocat de comportamentul lor și încearcă să le alunge. Dar atunci una dintre femei „a prins frâiele căpăstrului său”. Calul s-a supus, Tezeu este nevoit să asculte doleanțele femeilor. Acțiunile acestei femei au schimbat cursul istoriei. Tezeu pornește la război împotriva lui Creon, osemintele sunt recuperate, iar conducătorul îndeplinește jurământul făcut femeilor. Este posibil ca exemplul văduvelor din Teba să fi determinat ultimul său gest de a ajunge la calul regelui, transformându-se într-una dintre eroinele sale prin moartea sa. Imitând acțiunile femeilor din trecut, Emily Wilding Davison și-a înscris numele în istorie ca martiră a cauzei sale.

Femei scriind despre femei

Emily nu a fost singura femeie care și-a căutat inspirația pentru sufragiu în lumea medievală. Mai puțin militantă, dar nu mai puțin semnificativă, Grace Warrack s-a folosit de pasiunea ei pentru literatură medievală pentru a aduce opera pierdută a unei femei unei noi și uriașe categorii de cititori. Cu mai bine de un deceniu înainte de acțiunea lui Emily de la derbi, această scoțiancă prezbiteriană de vârstă a doua a sosit la Londra și s-a îndreptat direct spre sala de lectură de la *British Library*, unde a căutat lucrări de mistică catolică engleză de secolul al XIV-lea. Răsfoind catalogul celor 50.000 de cărți, manuscrise și tipărituri lăsate bibliotecii de Hans Sloane în secolul al XVIII-lea, Grace a descoperit o referință interesantă. Sub titlul „Magie și vrăjitorie” un manuscris avea eticheta „Revelațiile Celui Care nu a Putut Citi o Scrisoare, 1373.”¹⁵ Găsise ceea ce căuta – cea mai veche copie păstrată a *Revelațiilor Iubirii Divine* de Julian din Norwich. Pe parcursul unei luni Grace a transcris întregul text și l-a tradus din engleza medievală în cea modernă. După aceea, s-a întors la Edinburgh și a reușit să îl covingă pe editorul Methuen să editeze primul text complet al operei lui Julian în 1901. De atunci nu a mai fost editat niciodată și generații întregi de savanți au descoperit această capodoperă medievală grație traducerii lui Grace.

Grace era hotărâtă ca viziunea tăcută, contemplativă și totodată revoluționară, despre spiritualitate, a lui Julian să fie disponibilă unui auditoriu cât mai larg. Prin publicarea *Revelațiilor Iubirii Divine*, Grace a oferit femeilor din secolul al XX-lea una dintre cele mai impresionante precursore medievale a lor. Julian s-a născut în orașul în orașul Norwich în jurul anului 1343 și, la vârsta de treizeci de ani, pe când zăcea paralizată și pregătită să moară, a avut o serie de viziuni sau „revelații”. În ciuda recuperării sale complete, acest episod i-a

¹⁵ Alexandra Barratt, „Julian of Norwich and Her Children Today: Editions, Translations and Versions of her Revelations,” in eds. Sarah Salih and Denise N. Baker, *Julian of Norwich's Legacy: Medieval Mysticism and Post-Medieval Reception* (Palgrave MacMillan US, 2009), pp. 13-29.

schimbat viața pentru totdeauna. Când a redevenit complet sănătoasă, a ales să fie închisă ca o pustnică și i s-a făcut un ultim ritual de trecere înainte să fie închisă într-o chilie pentru tot restul vieții ei. A stat mai bine de trei decenii în acea celulă, contemplând viziunile pe care le primise și scriind remarcabila ei carte, care este primul text cunoscut scris vreodată de o femeie în limba engleză.

Revelațiile Iubirii Divine este o carte sublimă. Lucrarea unei priviri constante concentrate asupra lucrurilor spirituale. Julian nu spune nimic despre tumultoasa lume a secolului al XIV-lea în care a trăit: molimele, judecățile pentru erezie, războaiele și schismele.¹⁶ Abia dacă este și ea prezentă în text. În schimb, descrie într-o manieră detaliată aproape cinematică suferințele lui Cristos și afirmă repetat că iubirea maternă a lui Cristos pentru creația sa stă la baza întregii existențe. Faimoasa ei frază, „totul va fi bine, totul va fi bine și toate lucrurile vor fi bune” nu este o banală modalitate de consolare, ci mai degrabă o afirmație semnificativă și bine gândită a intenției divine.¹⁷ Chiar și așa, este remarcabil faptul că știm de Julian astăzi și că numele ei nu a pierit ca al multor alte femei medievale.

Când bibliotecile au fost scotocite în căutare de texte controversate, anumite prescurtări erau folosite în cataloage în dreptul celor care ar trebui luate în calcul și potențial distruse. Cărțile erau înregistrate după conținutul lor, anume că au ca subiect „vrăjitorie”, „erezie” și „catolic”. Soarta multora dintre aceste texte este necunoscută, aceste liste fiind singura dovadă a existenței lor. Titlul acestei cărți, *Femina*, era eticheta scrijelită lângă textele despre care se știa că fuseseră scrise de o femeie, sau nu erau demne de a fi păstrate. Ne întrebăm oare câte texte au fost eliminate sau distruse ca operă scrisă de „femina”. *Revelațiile Iubirii Divine* ar fi trebuit să piară în aceeași manieră și să cadă victimă generațiilor de reformatori care au ars cărți. Urmărirea cauzelor rarei supraviețuirii a cărții lui Julian din Norwich ne-ar putea lămuri de ce atât de puține femei medievale au fost înregistrate de-a lungul istoriei.

Reforma secolului al XVI-lea a provocat o frântură ideologică în inima Angliei. În timpul domniei fiului lui Henric al VIII-lea, Edward, catolicii au fost vânați și uciși, în vreme ce sub domnia fiicei sale, Maria, roata s-a întors și protestanții au fost uciși. O victimă majoră a acestui tumult religios plin de ură au fost cărțile. Catolicii au distrus cărțile protestante și viceversa. Arderea, distrugerea sau eliminarea cărților a avut două scopuri: distrugerea fizică a obiectului și ștergerea conținuturilor lor din memoria oamenilor.¹⁸ Mii de manuscrise medievale, depozitare de generații de cunoaștere și artă, au fost declarate ca fiind eretice și au fost distruse. Cele care au supraviețuit au fost fie acceptate ca fiind ortodoxe, fie aproape exclusive scrise de bărbați educați, fie au

¹⁶ Fr. John Julian, *The Complete Julian of Norwich* (Paraclete Press, 3rd edition, 2011), p. 7.

¹⁷ Rowan Williams, *The Anti-Theology of Julian of Norwich* (The 34th Annual Julian Lecture, 2014), p. 1.

¹⁸ Avner Shamir, „Early Reformation Book Burning and Persuasion,” *Historisk Tidsskrift*, Vol. 110, No. 2 (2011), pp. 338-357.

fost ascunse. Chiar dacă opera lui Iulianei nu era eretică, mergea totuși împotriva vântului. Ea se referea la Cristos ca fiind femeie, sugera că păcatul este „necesar” și îl vedea pe Mântuitor ca fiind cu totul iertător, indiferent ce făcea o persoană în timpul vieții sale.¹⁹ Și-a păstrat secrete scrierile în interiorul chiliei sale de ascetă, dar în cele din urmă acestea au văzut lumina zilei.

Cartea a rămas ascunsă până în secolul al XVI-lea, când a călătorit în Franța unde a fost găsită de nouă tinere femei care fugeau din Anglia protestantă, cu intenția de a se stabili la mănăstirea catolică din Cambrai, în Franța. Aveau vârste cuprinse între 17 și 22 de ani și în rândul lor se afla Gertrude More, stră-stră-strănepoata faimosului catolic al Tudorilor, scriitorul Tomas Morus. Pe lângă ascunderea de preoți, obiecte religioase și texte medievale în propria casă, familia Morus avea o atitudine neconvențională față de femeile educate. Tomas a insistat ca numeroasele sale fete să primească aceeași educație clasică la fel ca și unicul său fiu, abilitățile lor intelectuale impresionându-l chiar pe Regele Henric al VIII-lea. Regele a descoperit cu uimire semnătura unei femei la sfârșitul unei scrisori „extrem de erudite” scrisă într-o limbă latină perfectă de fiica lui Tomas, Margareta.²⁰ Acest mediu educațional a străbătut generațiile, iar Gertrude a fost încurajată să intre la mănăstire ca să își continue studiile. Călugărițelor din Cambrai li s-a trimis o colecție de manuscrise medievale care să le ajute în viața lor contemplativă, iar printre acestea se aflau și *Revelațiile* lui Julian. Au făcut mai multe copii ale textului și comunitatea a păstrat lucrarea în vremuri de restriște, până la Revoluția Franceză când mănăstirea a fost desființată, iar călugărițele, temându-se de execuție, au fugit la Mănăstirea Stanbrook din Yorkshire. Au luat-o pe Julian cu ele.

Călugărițele din Cambrai i-au oferit un refugiu lui Julian din Norwich scriind copii ale textului ei, iar din acest moment o serie de bărbați învățați a ales fie să îi îmbrățișeze, fie să îi respingă scrierile. A fost rășinterpretată de scriitori din ambele tabere ale diviziunii religioase a secolului al XVII-lea. Călugărul catolic convertit și benedictin Serenus Crecy i-a copiat și tipărit lucrarea, în vreme ce omologul său protestant, episcopul Edward Stillingfleet, a declarat că reprezintă „tot ceea ce este rău în Biserica Romană”, iar scrierile ei „revelațiile fantastice ale unui creier tulburat”.²¹ Pentru el, feminitatea lui Iulianei nu reprezenta o problemă în sine. Ea reprezenta „străinul” și „opusul” catolicismului, fapt care era o amenințare la unitatea Bisericii Angliei.²² Stillingfleet îmbrățișa idea de „deism”, că revelațiile nu sunt divine la origine,

¹⁹ Peter Ackroyd, *The Life of Thomas More* (Anchor Books, New York, 1999), p. 147.

²⁰ Peter Ackroyd, *The Life of Thomas More* (Anchor Books, New York, 1999), p. 147.

²¹ Liam Temple, „Have We Any Mother Juliana's Among Us?” *The Multiple Identities of Julian of Norwich in Restoration England*, *British Catholic History*, Vol. 33, No. 3 (2017), pp. 383-400.

²² Peter Lake, „Anti-Popery: The Structure of a Prejudice,” in eds. Richard Cust and Ann Hughes, *Conflict in Early Stuart England: Studies in Religion and Politics, 1603-1642* (London, Longman, 1989), pp. 72-106.

dar că judecata logică și empirică și observarea lumii naturale ofereau suficiente dovezi pentru existența Ființei Supreme.²³ Dar cum femeile erau excluse din universități și discursul teologic, textele lor nu erau empirice, tratând în schimb chestiuni spirituale derivate din experimentarea trăită a revelațiilor. De asemenea, ele tindeau să scrie în Latina vernaculară, iar nu în cea învățată de bărbații copțiști. Lucrărilor „feminaelor” medievale erau ținta perfectă pentru reformatorii generațiilor de mai târziu.

Sexul slab pentru totdeauna?

Reforma a avut un impact major asupra femeilor. Pe măsură ce mănăstirile au fost închise, oportunitățile femeilor s-au limitat la a fi soție și mamă. Călugărițele au fost trimise la familiile lor, iar șansele la educație au devenit tot mai restricționate pe parcursul secolelor al XVI-lea și al XVII-lea.²⁴ Retrogradarea femeilor la rolul de „sex inferior” a fost puternic integrată în comunitățile protestante, Martin Luther afirmând că „nevasta ar trebui să stea acasă și să aibă grijă de gospodărie ca una care a fost privată de abilitatea de a administra treburi din afară și sunt grija statului”, în vreme ce John Calvin era și el de acord, că „locul femeii este acasă”.²⁵

Situația femeilor s-a înrăutățit și mai mult când scriitorii secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea au născocit diviziuni sociale și mai elaborate între sexe. În ciuda unei femei monarh ca regina Victoria, femeile nu aveau drept de vot, să dea în judecată sau să dețină vreo proprietate dacă erau căsătorite, cedând toate posesiunile lor bărbatului.²⁶ Oportunitățile educaționale au fost practic inexistente până când Colegiul de Fete Cheltenham și-a deschis ușile în 1853. Separarea de gen avea un specific anume, femeile fiind tot mai limitate la activități casnice și la purtarea anumitor haine. Dar exista, de asemenea, și o fractură pe baza apartenenței la o anumită clasă socială.²⁷ Ce era acceptabil pentru o doamnă dintr-o clasă socială superioară era dictat de chestiuni de gust, în vreme ce bărbații și femeile sufereau o degradare asemănătoare în sărăcia Britaniei post-industriale. Exista idealul de doamnă perfectă, după cum se exprima doctorul în științe medicale William Acton, specializat în masturbare. Femeile se presupunea să fie: „cele mai bune mame, soții, administrator de gospodării, să știe foarte puține, sau chiar nimic despre răsfățul sexual. Iubirea față de casă, copiii și îndatoririle casnice sunt singurele pasiuni pe care le simt.”

²³ Leland Royce Harper, „Attributes of a Deistic God,” in *Multiverse Deism: Shifting Perspectives of God and the World* (Rowman and Littlefield, 2020), pp. 47-68.

²⁴ Carter Lindberg, „Legacies of the Reformation,” in *The European Reformation Sourcebook* (Malden, Blackwell Publishing, 2000), p. 261.

²⁵ Martin Luther, *Lectures on Genesis 3:11* and John Calvin, „A Sermon of M. John Calvin upon the Epistle of Saint Paul to Titus.”

²⁶ Phillip Alfred Buckner, *Rediscovering the British World* (Calgary University Press, 2005), p. 137.

²⁷ C. Willett Cunnington, *English Women's Clothing in the Nineteenth Century: A Comprehensive Guide with 1,117 Illustrations* (Dover Publications, 1990), p. 20.